

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2020.57.43-53>

УДК 711.1+13:502.33

Косьмій Михайло Михайлович

кандидат юридичних наук, доцент,

Університет Короля Данила, м. Івано-Франківськ

kosmiy.lud@gmail.com,

<http://orcid.org/0000-0003-4823-5573>

СПОСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕНТАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ЧИННИКА НА ПРИКЛАДІ «МЕНТАЛЬНОЇ КАРТИ» М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

Анотація: визначається вплив ментально-етичного чинника на процес трансформації просторової структури на прикладі міста Івано-Франківська. Акцентується увага на тому, що нематеріальні чинники підсилюють роль матеріальних та безпосередньо впливають на розвиток урбанізованих територій. Врахування нематеріальної складової є пріоритетним напрямком, щодо формування просторової організації, зокрема, на прикладі «ментальної карти» м. Івано-Франківська.

Ключові слова: ментально-етичний чинник, нематеріальні чинники, просторова структура міста, урбанізована система, просторова організація містобудівних систем, ментальна карта.

Постановка проблеми. У сучасній містобудівній науці, ведуться дискусії про те, які з чинників матеріальні чи нематеріальні є визначальними у процесі просторової організації міст. Гострота дискусій пояснюється відсутністю наукових підходів до пошуку сенсу буття окремого міста. Це важливо оскільки, з роками міста набули не тільки матеріального, а й нематеріального образу, і перетворилися на унікальні функціональні, історичні та культурно-духовні осередки. Матеріальний вимір просторової організації міста досягається через вивчення будинків, споруд, вулиць, площ, системи планування та комунікації тощо, які є ключовими елементами. Однак, кожен з наведених елементів не є виключно матеріальним об'єктом, усе залежить від способу його сприйняття, адже кожен не живий предмет має характер, вік, красу, енергетику комунікацій і спілкування, несе інформацію, формує мікроклімат, забезпечує зв'язки з оточуючим світом, типи реакції на зовнішні впливи. Ці внутрішні складники формують духовний вимір – психіку, пам'ять місця, тяглість, геніальність і унікальність.

Зазначене вище, аргументовано доводить, що нематеріальне надзвичайно важливе і недооцінене з практичної точки зору. Власне нематеріальне формує образ міста, визначає його історію в якій відображаються взаємозв'язки з

суспільством, пам'яттю, наукою, мистецтвом тощо. Образ міста творить насамперед життя духовне, наукове, надаючи йому культурно-мистецького й інтелектуального стану, формуючи певний рівень якості людського виміру – прагнень і потреб мешканців, культуру й мистецтво, свідомість і мову.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вплив нематеріального на просторову організацію міст безпосередньо не вивчався українськими вченими. Натомість окремі аспекти взаємодії нематеріального з процесом організації й планування міського простору вивчали такі дослідники, як М. Габрель [1], М. Дьомін [3], Ю. Криворучко, М. Омеляненко, М. Пономарьова, В. Тімохін [4], Б. Черкес, Ю. Шкодовський (українські); З. Бауман, А. Бурден, П.Бургеса [8], Л. Вірта, Дж. Джекобс, М.Депар, Л. Мамфорд, М. Мостафав, Д.Найденов, Т.Соба, Ю.Тихеева, К.Хіттера [9], Р. Флориду (іноземні).

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є виокремлення способів впливу нематеріального, зокрема ментально-етичного чинника на просторову структуру міст. Опис практичних аспектів впливу здійснюється на прикладі м. Івано-Франківська.

Виклад основного матеріалу дослідження. Якщо впродовж попередніх двох століть усі говорили про ментальність народу чи нації, що функціонує в межах однієї держави, то в сучасних умовах доцільно говорити про менталітет саме мешканців міст, які перетворилися у величезні корпорації, що можуть самостійно вирішувати усі супутні проблеми. Міста-мегаполіси сучасного світу: Гонконг, Нью-Йорк, Токіо, Лондон, Москва, Мехіко та ін. є самодостатніми утвореннями, самостійне існування яких обмежується усталеними політико-адміністративними відносинами та волею їх мешканців. Закономірно, що такий тип ментальності не властивий містам Карпатського регіону України, але тут прослідковується власна специфіка, яка проявляється в тому, що місто є центром духовного, культурного, економічного і політичного життя. При цьому останні два фактори практично знівельовані за умови функціонування інфраструктурної мережі та сучасних засобів комунікації.

У міського жителя формується суперечлива культура соціальної спільності, де кожна людина є автономною, і одночасно тісно пов'язана з іншими, оскільки вступає в економічні, політичні та правові відносини з іншими людьми і з самим містом. Це призводить до утвердження відчуття близькості до влади, навіть, якщо сама людина не включена в систему владних відносин. У цьому аспекті ментальність жителів міст має перевагу над ментальністю жителів країни чи області, які менше залучені до політико-правових відносин в межах регіону проживання.

Ментальність нівелює також етнічну приналежність міського жителя, оскільки в процесі організації виробничих відносин, виробляються норми

співпраці з іншими городянами і почуття єдності, як жителів одного міста. Єдина норма, що не піддається впливу ментальності є релігія. З огляду на це ми в дослідженні використовуємо поняття морально-етичні чинники, так, як для Карпатського регіону властиве домінування етики, що ґрунтується на християнських нормах.

Показово, що ментальність формувалася історично. Так, в епоху Середньовіччя характерною рисою міста стала наявність громадського й приватного життя мешканців, які проявлялися через існування міського самоврядування, на основі якого і формувався новий тип суспільної ментальності. Важливе значення мала й діяльність міських корпорацій, ремісничих цехів, торгових гільдій, різного роду професійних і релігійних організацій; а наприкінці середніх віків – розвиток знань, що сприяло організації шкіл. Події впливали на формування певної культури відносин та на поглиблення поділу суспільства. Виникали й суспільні конфлікти.

У наш час, коли трендом урбанізованих систем стає екологізація, практичним виявом якої є вимога до чистого довкілля, естетичного вигляду прибудинкових територій та ін. Усе це, перетворившись на одну із ключових вимог людей, при виборі місця проживання, стало частинкою їх ментальності. Це стало своєрідною естетичною цінністю, яка є однією із домінуючих в ментально-етичному переконанні сучасної людини.

Власне, ментально-етичний чинник, разом з історико-культурним та релігійно-духовним чинниками мають не пряму дію, сила якої визначалася в різні історичні епохи по різному. Якщо в попередні історичні епохи, ці чинники були складовими і могли визначити статус просторового елемента з огляду на його історичний, релігійний чи духовний характер, то в наш час, статус території (простору) регулюється насамперед на законодавчо-нормативному рівні, а також відносинами власності.

Якщо говорити про ментально-етичні норми, то вони формувалися під впливом релігійно-духовного та історико-культурного чинників. Усі чинники цієї групи є умовно «статичними», оскільки час їх зміни надзвичайно тривалий, як правило, це 2-3 людських покоління. Найдинамічнішими з цієї «трійці» є ментально-етичні норми. При цьому динаміка посилилася впродовж останніх десятиліть і обумовлюється посиленням інформаційних систем та глобалізацією суспільних відносин, що нівелюють індивідуальність людини.

Саме місто є матеріально-історичним утворенням, формою розселення людей в історичній ретроспективі і просторовому континуумі [10]. Історико-культурний чинник важливий з огляду на те, що конкретні історичні епохи розвитку суспільства визначали історичну долю та тип міста. Цей вплив був як локальним, так і глобальним. Власне історико-культурний чинник, окрім того,

що він найтриваліший у часовому еквіваленті, він найоб'ємніший у плані територіального охоплення. Адже в межах конкретної історичної епохи, на локальній території існували дві чи більше релігії.

Здійснивши класифікацію нематеріальних чинників та провівши їх методологічний аналіз, і визначивши їх вплив на просторову структуру міст, нами виокремлено кілька ключових закономірностей та особливостей, які мають чітку практичну реалізацію. Досліджуючи реалізацію цього впливу на прикладі Івано-Франківська, нами встановлено, що визначальні закономірності впливу нематеріального, які реалізуються в наш час і можуть бути регульованими з метою ефективнішого впливу, можна класифікувати на два умовні порядки. Так, закономірностями першого загального порядку виступають: політико-адміністративні чинники; ментально-етичні чинники; відносини власності; естетико-ландшафтні чинники. До другого порядку належать: законодавчо-нормативні вимоги; історико-культурний чинник; релігійно-духовний чинник.

Взаємозв'язок між ними реалізується наступним чином (Див схему 1). При цьому слід наголосити, що ментально-етичний та релігійно-духовний чинники є умовно незалежними від дії інших нематеріальних факторів, оскільки вони належать до категорії духовного, яке не регулюється відносинами власності, законодавчо-нормативними вимогами чи будь чим іншим. Єдине, що вони здійснюють взаємовплив, а також мають опосередкований вплив на інші нематеріальні чинники. При цьому, ступінь цього впливу є різною, і навіть в межах міст чи об'єктів Карпатського регіону, вплив релігійно-духовного і ментально-етичного чинників на характер політико-адміністративного чинника чи законодавчо-нормативних вимог є високим навіть у XXI ст., коли сила закону має зверхність над духовним началом. Це пояснюється усталеними звичаєвими нормами поведінки, які одночасно виступають за порукою дотримання історико-культурної пам'яті, нівелювання або пом'якшення конфліктів, що виникають на основі порушення відносин власності.

Схема 1

У процесі визначення впливу ментально-етичних норм на просторову організацію міста, вважаємо, що доцільно вести мову про створення «ментальної картини міста», яка дозволить прослідкувати уявлення про просторову організацію і особливу атмосферу міста, і відповідно визначити проблемні та перспективні моменти в процесі просторової організації. Створення подібної карти обумовлюється і тим, що в останній час ми спостерігаємо за ростом, так званого «міського патріотизму», який історично формувався як бажання до вдосконалення обороноздатності, незалежності міста, могутності, багатства, краси, унікальності. Міський патріотизм, готовність до захисту свого міста від навали ворогів, гордість за своє місто, турбота про престиж рідного міста, розуміння міста як «свого, одного, улюбленого, найкрасивішого» – ці уявлення хоч і носять ефемерний нематеріальний характер, але в свою чергу дуже впливають на поведінку містян, а через них на вигляд міста.

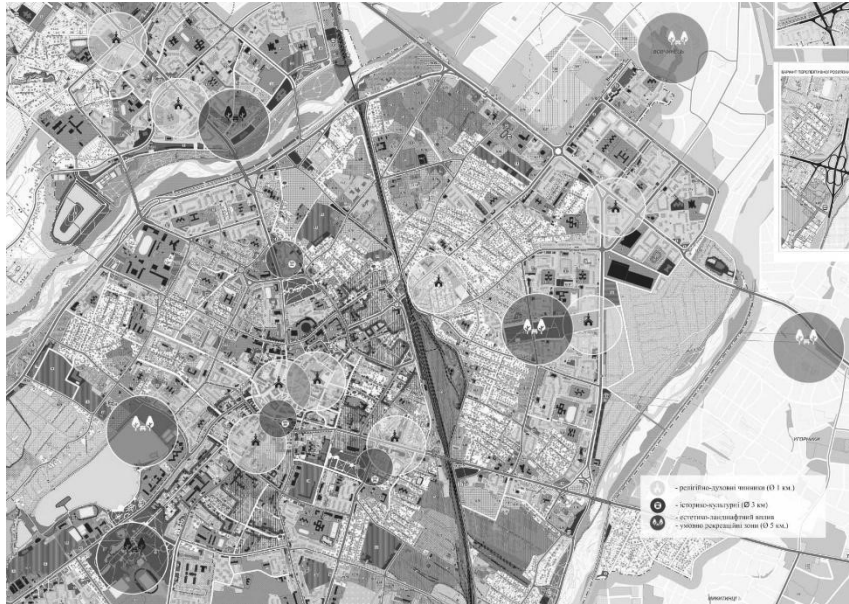
З ростом і розвитком міста, його мешканцю важче охопити його одним поглядом. Для орієнтації в місті, людина і створює цю «ментальну карту», яка відображає внутрішній погляд людини на місто. Ця карта не обов'язково співпадає, з фізичним простором, бо фіксує тільки ті ділянки міста, які людина вважає значущими для себе. Іноді це доведена до автоматизму - дорога, буденне пересування від однієї точки міста до іншої, іноді – відзначається кількома яскравими, позитивно або негативно забарвленими в психологічному плані орієнтирами, схема простору. Ментальна карта «прочитує» міське середовище, наділяючи її додатковими знаками: орієнтовними, ціннісними, естетичними, особистісними [10].

У процесі життєдіяльності людина наділяє міський простір антропоморфними, навіть психологічними метафорами, оскільки починає сприймати міське середовище як частину самого себе, усвідомлює місто як «своє», «рідне», «улюблене». Натомість у незнайомому місті сприйняття людини може бути навіть яскравіше. Людина розглядає архітектуру, сприймає або відкидає її зовнішні характеристики, бачить і відзначає особливості поведінки містян. Ментальність має і негативну рису – в незнайомому «чужому» місті труднощі орієнтації, незнання значущих орієнтирів людина інтерпретує як «ворожість».

З огляду на те, що в «ментальній карті» міста ранжують, як популярні, так і непопулярні місця, відбивається соціальна стратифікація населення, здійснюється рейтингування регіонів, зон проживання, це повинно відбиватися і на просторовій організації. Ця теза доводить не тільки важливість врахування нематеріального в процесі організації просторової структури міста, а й потреби розробки і впровадження нового методологічного інструментарію, який

дозволить ці фактори повноцінно імплементувати в містобудівну діяльність. Власне це ми і спробуємо вирішити в рамках нашого дослідження.

Картосхема 1

Розроблена нами, на прикладі Івано-Франківська, «ментальна карта» (Див. Картосхема 1) демонструє, що в процесі організації просторової структури міста, важливу роль відіграє естетико-ландшафтний та історико-культурний чинник.

Власне ментальність формується під впливом поєднання згаданих чинників і є сукупністю місць, де їх реалізація є найвищою. Власне позначені на карті місця перетину секторів впливу конкретного нематеріального чинника, кваліфікуються нами, як місця, що найбільше ваблять туристів, а також місцевих жителів.

Так формується культура мешканців міста, яка є основою запорукою розвитку міста. Цікавим у цьому плані є твердження Д.Найденова, що у розвитку міста і його просторової структури є ключовим наявність системних активів, основним з поміж яких є культура (див. Схему 2).

Схема 2

Ми погоджуємося із запропонованою схемою, а її доцільність аргументуємо тим, що історико-культурний чинник – вияв людської пам'яті, традиції, які формують просторову структуру, а їх дотримання є відображенням культурних та етичних уподобань. Натомість, запропонована Д.Найденовим – географія, в сучасних умовах є нічим іншим як естетико-ландшафтним чинником [11]. Географія, як така важлива в момент заснування міста, а в процесі його розвитку і трансформації просторової структури, врахування естетичних і ландшафтних особливостей як існуючого простору, так і того, за рахунок якого збільшується місто, є ключовим у сприйнятті міста, як комфортного для життя мешканців середовища.

Усі ці фактори доцільно враховувати у процесі проектної діяльності, адже на етапі оцінки території за інтегральними показниками наявного рекреаційного потенціалу та ефективністю його використання, складається карта привабливості й рекреаційного потенціалу ландшафту. «Ментальна карта» має стати основою для розробки карти привабливості. Територіальна громада відповідно до обґрунтованих критеріїв оцінює свій потенціал, а шляхом попарного порівняння окремих складових визначає різні зони, важливі для рекреації (туризму). Будується матриця порівнянь, наприклад, рівня рекреаційного потенціалу до існуючого рівня розвитку рекреаційної інфраструктури.

Фактично, запропонована схема доводить, що в сучасних умовах, нематеріальні чинники є домінуючими над матеріальними у процесі розвитку просторової структури міст, а аналіз особливостей урбанізованих систем Карпатського регіону, це переконливо підтверджує.

Практичним виявом реалізації ментально-етичного чинника, є високий рівень культури мешканців міст Карпатського регіону загалом та Івано-Франківська зокрема. Асоціація себе з кожним містом, яке володіє унікальною просторовою формою, є запорукою до розвитку демографічної і соціально-економічної складової міста, отже, нематеріальне вкотре виявляється системоутворюючим для матеріального. Урбаністична культура, яка сформувалася і розвивається у Чернівцях, Львові, Івано-Франківську чи Ужгороді, має духовно-інтелектуальну складову (ідейно-політичну, духовно-інтелектуальну, світоглядну, інформаційну, морально-правову, психологічну та інші нематеріальні складові). Нематеріальне сприяє утвердженню серед мешканців міст, їх державну свідомість, усвідомленість власної самобутності (ідентичності), відношення до державної самостійності й суверенності, консолідованість громад (в цьому випадку прослідковується одного нематеріального чинника – ментально-етичного, на інший – політико-адміністративний), формує інтелектуальний рівень спільноти; відношення до історії; забезпечує духовність. Власне ментальність мешканців міста є сильною і

стійкою конструкцією, яка на відміну від свідомості, формується з моменту народження і передається з покоління в покоління.

Висновки. Практичний вияв взаємозв'язку нематеріального на просторову структуру міста, прослідковано на так званій «ментальній карті». Розроблена нами на прикладі м. Івано-Франківська «ментальна карта» демонструє, що ключовим фактором впливу на просторову структуру є людина і її потреби. Потреба у задоволенні духовних, культурних, етичних благ, є настільки вагомою, що саме вони формують престиж міста чи обраної території, а також фактори впливу на матеріальні чинники організації урбанізованої системи.

Список використаних джерел

1. Габрель М. М. Критерій безпечності в просторовій організації та розвитку міст. Методологічний підхід і вимоги. *Містобудування та територіальне планування*. 2017. Вип. 64. С. 33 - 53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/МТР_2017_64_8.
2. Габрель М.М. Просторова організація містобудівних систем. К.: Видавничий дім А.С.С., 2004. 400 с.
3. Дьомін М.М., Габрель М.М. Загальна методика формування метрополісних територій в Україні. *Містобудування та територіальне планування: наук.-техн. зб.*, 2005. Вип. 21. С. 102-113.
4. Тімохін В. О. Сталість процесів самоорганізації містобудівних форм. *Містобудування та територіальне планування*. 2004. Вип. 18. С. 229-236.
5. Тімохін В.О. Механізми адаптації і закономірності самоорганізації містобудівних систем *Містобудування та територіальне планування*. 2004. Вип. 18. С. 221-229.
6. Тімохін В.О. Життєдайність простору архітектурного середовища. *Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка"*. 2014. № 793. С. 9-11.
7. Тімохін В. О. “Божественний град” естетики архітектурно-містобудівного середовища. *Архітектура. Національний університет «Львівська політехніка»*, Випуск 895, 2018. С. 95-99.
8. Burgess P. City Planning and the Planning of Cities: The Recent Historiography. *Journal of Planning Literature*, May 1993. №7(4). P. 314-327. DOI: 10.1177/088541229300700402.
9. Heather C. Planning ethics' and rediscovering the idea of planning. *Planning Theory*, November 2012. №11(4). P. 379-399. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1473095212442159?journalCode=plta>. DOI: 10.1177/1473095212442159.

10. Тыхеева Ю. Ц. Человек в городском пространстве (Философско-антропологические основания урбанологии). URL: <https://www.mosgu.ru/nauchnaya/publications/professor.ru/Tyheeva/>.

11. Найденов Д.В. Истоки современного города как системного субъекта социально-экономических отношений URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoki-sovremennogo-goroda-kak-sistemnogo-subekta-sotsialno-ekonomicheskikh-otnosheniy>

References

1. Habrel M. M. Kryterii bezpechnosti v prostorovii orhanizatsii ta rozvytku mist. Metodolohichni pidkhid i vymohy. Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. 2017. Vyp. 64. S. 33-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MTP_2017_64_8. (in Ukrainian)

2. Habrel M.M. Prostorova orhanizatsiia mistobudivnykh system. K.: Vydavnychi dim A.S.S., 2004. 400 s. (in Ukrainian)

3. Domin M.M., Habrel M.M. Zahalna metodyka formuvannia metropolisnykh terytorii v Ukraini. Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia: nauk.-tekhn. zb., 2005. Vyp. 21. S. 102-113. (in Ukrainian)

4. Timokhin V. O. Stalist protsesiv samoorhanizatsii mistobudivnykh form. Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. 2004. Vyp. 18. S. 229-236. (in Ukrainian)

5. Timokhin V.O. Mekhanizmy adaptatsii i zakonmirnosti samoorhanizatsii mistobudivnykh system Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia. 2004. Vyp. 18. S. 221-229. (in Ukrainian)

6. Timokhin V.O. Zhyttiedainist prostoru arkhitekturnoho seredovyscha. Visn. Nats. un-tu "Lviv. politekhnika". 2014. № 793. S. 9-11. (in Ukrainian)

7. Timokhin V. O. "Bozhestvennyi hrad" estetyky arkhitekturno-mistobudivnoho seredovyscha. Arkhitektura. Natsionalnyi universytet «Lvivska politekhnika», Vypusk 895, 2018. S. 95-99. (in Ukrainian)

8. Burgess P. City Planning and the Planning of Cities: The Recent Historiography. Journal of Planning Literature, May 1993. №7(4). R. 314-327. DOI: 10.1177/088541229300700402. (English)

9. Heather C. Planning ethics and rediscovering the idea of planning. Planning Theory, November 2012. №11(4). R. 379-399. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1473095212442159?journalCode=plta>. DOI: 10.1177/1473095212442159. (English)

10. Тыхеева Ю. Ц. Человек в городском пространстве (Философско-антропологические основания урбанологии). URL: <https://www.mosgu.ru/nauchnaya/publications/professor.ru/Tyheeva/>. (in Russian)

11. Naidenov D.V. Ystoky sovremennoho horoda kak systemnoho sub'ekta sotsyalno-ekonomycheskykh otnoshenyi URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoki-sovremennogo-goroda-kak-sistemnogo-subekta-sotsialno-ekonomicheskikh-otnosheniy> (in Russian)

Аннотация

Косьмий Михаил Михайлович, кандидат юридических наук, доцент, Университет Короля Даниила, г. Ивано-Франковск.

Способ реализации ментально-этических факторов на примере «ментальной карты» Ивано-Франковска.

В процессе определения влияния ментально-этических норм на пространственную организацию города, считаем, что целесообразно говорить о создании «ментальной картины города», которая позволит проследить представления о пространственной организации и особую атмосферу города, и соответственно определить проблемные и перспективные моменты в процессе пространственной организации. Создание подобной карты обуславливается и тем, что в последнее время мы наблюдаем за ростом, так называемого «городского патриотизма», который исторически формировался как желание к совершенствованию обороноспособности, независимости города, могущества, богатства, красоты, уникальности. С ростом и развитием города, его жителю труднее охватить его одним взглядом. Для ориентации в городе, человек и создает эту «ментальную карту», которая отражает внутренний взгляд человека на город. Эта карта не обязательно совпадает с физическим пространством, потому что фиксирует только те участки города, которые человек считает важными для себя. Учитывая то, что в «ментальной карте» города ранжируют, как популярные, так и непопулярные места, отражается социальная стратификация населения, осуществляется рейтингования регионов, зон проживания, это должно отражаться и на пространственной организации. Разработанная нами на примере Ивано-Франковска, «ментальная карта» демонстрирует, что в процессе организации пространственной структуры города, важную роль играет эстетико-ландшафтный и историко-культурный фактор. Также, четко прослеживается тенденция, что люди выбирают регион для проживания в котором находится духовный центр.

Взаимосвязь человека и городского пространства является очевидным, а потому и влияние нематериальных факторов, которые призваны удовлетворить духовные потребности, является весомым. Кроме того, потребность престижа, социальные и оборонные, или даже физиологические потребности невозможны без реализации нематериального, практическое воплощение которого

осуществляется путем формирования уровня восприятия условий проживания, которые организуются благодаря материальным факторам.

Ключевые слова: ментально-этический фактор, нематериальные факторы, пространственная структура города, урбанистическая система, пространственная организация градостроительных систем, ментальная карта.

Annotation

Ph.D. **Kosmii Mykhailo.**, University of King Danylo, Ivano-Frankivsk.

Method of implementation of mental-ethical factor on the example of "mental card" Ivano-Frankivska.

In determining the impact of mental and ethical norms on the spatial organization of the city, we believe that it is advisable to talk about creating a "mental picture of the city", which will trace the idea of spatial organization and special atmosphere of the city, and accordingly identify problems and prospects in the spatial organization. The creation of such a map is due to the fact that recently we have seen the growth of so-called "urban patriotism", which has historically been formed as a desire to improve defense, independence, power, wealth, beauty, uniqueness. With the growth and development of the city, it is more difficult for its inhabitants to cover it at a glance. For orientation in the city, a person creates this "mental map", which reflects a person's inner view of the city. This map does not necessarily coincide with the physical space, because it captures only those parts of the city that people consider important for themselves. Given that the "mental map" of the city ranks both popular and unpopular places, reflects the social stratification of the population, the ranking of regions, areas of residence, it should be reflected in the spatial organization. The "mental map" developed by us, on the example of Ivano-Frankivsk, demonstrates that in the process of organizing the spatial structure of the city, an important role is played by the aesthetic-landscape and historical-cultural factor. Also, there is a clear trend that people choose the region to live in which the spiritual center is located.

The relationship between man and urban space is obvious, and therefore the influence of intangible factors designed to meet spiritual needs is significant. In addition, the need for prestige, social and security, or even physiological needs are not possible without the implementation of intangible, the practical implementation of which is carried out by forming the level of perception of living conditions, which are organized by material factors.

Keywords: mental and ethical factor, intangible factors, spatial structure of the city, urban system, spatial organization of urban systems, mental map.